Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (pátého senátu)

4. října 2018 *

„Řízení o předběžné otázce – Systém pojištění vkladů – Směrnice 94/19/ES – Článek 1 bod 3 podbod i) – Článek 10 odst. 1 – Pojem ‚nedisponibilní vklad' – Odpovědnost členského státu za újmy způsobené jednotlivcům v důsledku porušení unijního práva – Dostatečně závažné porušení unijního práva – Procesní autonomie členských států – Zásada loajální spolupráce – Článek 4 odst. 3 SEU – Zásady rovnocennosti a efektivity"

Ve věci C-571/16,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článku 267 SFEU, podaná rozhodnutím Administrativen sad Varna (Správní soud ve Varně, Bulharsko) ze dne 4. listopadu 2016, došlým Soudnímu dvoru dne 14. listopadu 2016, v řízení

Nikolaj Kantarev

proti

Balgarské Narodné Bance,

za účasti:

Okražné prokuratury – Varna,

SOUDNÍ DVŮR (pátý senát),

ve složení J. L. da Cruz Vilaça (zpravodaj), předseda senátu, E. Levits, A. Borg Barthet, M. Berger a F. Biltgen, soudci,

generální advokátka: J. Kokott,

vedoucí soudní kanceláře: A. Calot Escobar,

s přihlédnutím k písemné části řízení,

s ohledem na vyjádření předložená:

– za N. Kantareva K. Bončevou a M. Ekimdžijevem, advokati,

– za Balgarskou Narodnou Banku A. Kalajdžijevem, R. Georgijevem a M. Kalajdžijevou, advokati,

– za Evropskou komisi P. Michajlovou, A. Steiblytė a H. Krämerem, jako zmocněnci,

* Jednací jazyk: bulharština.

po vyslechnutí stanoviska generální advokátky na jednání konaném dne 7. června 2018,

vydává tento

Rozsudek

1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu čl. 1 bodu 3 podbodu i) a čl. 10 odst. 1 směrnice Evropského parlamentu a Rady 94/19/ES ze dne 30. května 1994 o systémech pojištění vkladů (Úř. věst. L 135, s. 5; Zvl. vyd. 06/02, s. 252), ve znění směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/14/ES ze dne 11. března 2009 (Úř. věst. L 68, s. 3) (dále jen „směrnice 94/19“).

2 Tato žádost byla předložena v rámci sporu mezi Nikolajem Kantarevem a Balgarskou Narodnou Bankou (Bulharská národní banka, dále jen „BNB“) ohledně újmy, kterou měl N. Kantarev utrpět v důsledku údajně opožděné platby z pojištění vkladů v souvislosti s prostředky vedenými na běžném účtu u Korporativné Targovské Banky (dále jen „banka KTB“), které přestaly být disponibilní.

Právní rámec

Unijní právo

Směrnice 94/19

3 V prvním, druhém, čtvrtém, osmém, devátém, jedenáctém, dvacátém prvním a dvacátém čtvrtém bodě odůvodnění směrnice 94/19 se uvádí:

„vzhledem k tomu, že v souladu s cíli Smlouvy je třeba podporovat harmonický rozvoj činnosti úvěrových institucí v celém Společenství odstraněním všech omezení práva usazování a volného poskytování služeb a současně posilovat stabilitu bankovní soustavy a ochranu spořitelů;

vzhledem k tomu, že při odstraňování omezení kladených na činnost úvěrových institucí je třeba pamatovat na situaci, jež by mohla nastat, kdyby se vklady u úvěrové instituce, která má pobočky v jiných členských státech, staly nedisponibilními; že je nezbytné zajistit minimální harmonizovanou úroveň ochrany vkladů pro všechny vklady ve Společenství; že tato ochrana vkladů je pro dotvoření jednotného bankovního trhu stejně zásadní jako pravidla obezřetnosti;

[…]

vzhledem k tomu, že náklady úvěrových institucí na účast v systému pojištění vkladů jsou nesrovnatelné s náklady, jež by s sebou nesl hromadný výběr bankovních vkladů nejen z úvěrové instituce, která se ocitla v nesnázích, nýbrž i z finančně zdravých institucí v důsledku ztráty důvěry vkladatelů ve spolehlivost bankovní soustavy;

[…]

vzhledem k tomu, že se harmonizace musí omezit na hlavní prvky systémů pojištění vkladů a že musí ve velmi krátké době zajistit platby z pojištění vypočtené na základě harmonizované minimální úrovně;

vzhledem k tomu, že systémy pojištění vkladů musí zasáhnout, jakmile vklady přestanou být disponibilní;

[…]

vzhledem k tomu, že harmonizace systému pojištění vkladů uvnitř Společenství sama o sobě nezpochybňuje existenci stávajících systémů určených k ochraně úvěrových institucí, zvláště prostřednictvím zajištění jejich platební schopnosti a likvidity, aby vklady u těchto úvěrových institucí včetně jejich poboček usazených v jiných členských státech zůstaly disponibilními; že za určitých podmínek mohou mít příslušné orgány za to, že tyto alternativní systémy, jež sledují odlišný ochranný účel, splňují cíle této směrnice; že bude na uvedených orgánech, aby ověřily plnění zmíněných podmínek;

[…]

vzhledem k tomu, že informovanost je nezbytnou součástí ochrany vkladatelů, a musí být proto v určitém minimálním rozsahu upravena; […]

[…]

vzhledem k tomu, že tato směrnice nesmí vést k tomu, aby byly členské státy nebo jejich příslušné orgány činěny odpovědnými vůči vkladatelům, pokud zajistí zavedení nebo úřední uznání jednoho nebo více systémů, které pojišťují vklady nebo samotné úvěrové instituce a zajišťují náhradu vkladatelům nebo jejich ochranu za podmínek stanovených v této směrnici“.

4 Článek 1 bod 1 první pododstavec a bod 3 této směrnice stanoví:

„Pro účely této směrnice se:

1) ‚vkladem‘ rozumí jakýkoli kreditní zůstatek vzniklý z prostředků zbylých na účtu nebo z dočasných situací vyplývajících z obvyklých bankovních operací, který musí úvěrová instituce vyplatit na základě příslušných zákonných a smluvních podmínek, a každý dluh prokázaný potvrzením vystaveným úvěrovou institucí.

[…]

3) ‚nedisponibilním vkladem‘ rozumí vklad, který je splatný a vymahatelný, ale nebyl vyplacen úvěrovou institucí podle příslušných zákonných a smluvních podmínek v případech, kdy
   i) příslušné orgány zjistí, že podle jejich názoru se příslušná úvěrová instituce v daném čase nezdá být schopna z důvodů přímo souvisejících s její finanční situací vyplatit vklad a v současnosti nemá vyhlídky, že tak bude moci učinit.

      Příslušné orgány tak učiní co nejdříve a v každém případě do pěti pracovních dnů poté, co se poprvé dozvědí, že úvěrová instituce nevyplatila vklady, jež jsou splatné a vymahatelné, nebo
   ii) soudní orgán vynese z důvodů přímo souvisejících s finanční situací úvěrové instituce rozhodnutí, jehož důsledkem je pozastavení možnosti vkladatele uplatňovat vůči této instituci pohledávky, pokud toto rozhodnutí je vyneseno dříve, než dojde k výše uvedenému zjištění“.

5 Článek 7 odst. 1 a 1a uvedené směrnice stanoví:

„1. Členské státy zajistí, aby souhrn vkladů každého vkladatele byl pojištěn nejméně do výše 50 000 [eur] pro případ, že se tyto vklady stanou nedisponibilními.

1a. Do 31. prosince 2010 členské státy zajistí, aby výše pojištění souhrnu vkladů každého vkladatele byla stanovena na 100 000 [eur] pro případ, že se tyto vklady stanou nedisponibilními.

[…]“

6 Podle čl. 10 odst. 1 téže směrnice platí:

„Systémy pojištění vkladů musí být schopny vyplatit řádně ověřené pohledávky vkladatelů týkající se nedisponibilních vkladů do dvaceti pracovních dnů ode dne, kdy příslušné orgány učiní zjištění podle čl. 1 [bodu] 3 [pod]bodu i) nebo kdy soudní orgán rozhodne ve smyslu čl. 1 [bodu] 3 [pod]bodu ii). Tato lhůta zahrnuje shromáždění a předání přesných údajů o vkladatelích a vkladech, které jsou nezbytné pro ověření nároků.

Za zcela výjimečných okolností může systém pojištění vkladů požádat příslušné orgány o prodloužení této lhůty. Prodloužení nesmí přesáhnout deset pracovních dnů.

[…]“

Směrnice 2009/14

7 V bodech 11 a 12 odůvodnění směrnice 2009/14 se uvádí:

„(11) Mimo to v případech, kdy se výplata [náhrady vkladů] odvíjí od rozhodnutí příslušných orgánů, by lhůta pro rozhodnutí, která v současnosti činí 21 dní, měla být zkrácena na pět pracovních dnů, aby nebránila rychlé výplatě. Příslušné orgány by se však měly nejprve přesvědčit, že úvěrová instituce nevyplatila vklady, které jsou splatné a vymahatelné. Toto posouzení by se mělo řídit soudními nebo správními postupy členských států.

(12) Vklady lze považovat za nedisponibilní, jakmile se včasný zásah nebo reorganizační opatření nezdaří. To by však nemělo příslušným orgánům bránit v tom, aby v úsilí o restrukturalizaci pokračovaly i před uplynutím lhůty k výplatě.“

Bulharské právo

8 Zakon za otgovornostta na daržavata i obštinite za vredi (zákon o odpovědnosti státu a obcí za újmu) (DV č. 60 ze dne 5. srpna 1988, dále jen „zákon o odpovědnosti státu“) v čl. 1 odst. 1 a 2 stanoví:

„1. Stát a obce odpovídají za újmu, která vznikla fyzickým a právnickým osobám v důsledku nezákonného aktu, jednání nebo nečinnosti orgánů nebo pracovníků státu nebo obcí při výkonu správní činnosti nebo v souvislosti s ním.

2. O žalobách podaných na základě odstavce 1 se rozhoduje v řízení upraveném v Administrativnoprocesualen kodeks [soudní řád správní] […]“

9 Článek 8 odst. 1 a 3 tohoto zákona stanoví:

„1. Náhrady újmy vzniklé za podmínek stanovených v čl. 1 odst. 1, v čl. 2 odst. 1 a 2, v článku 2a a v čl. 2b odst. 1 se lze domáhat v řízení upraveném tímto zákonem, a nikoli v obecném soudním řízení.

[…]

3. Tento zákon se nepoužije, stanoví-li zákon nebo nařízení vlády zvláštní způsob náhrady újmy.“

10 Článek 45 zakona za zadalženijata i dogovorite (zákon o závazkových a smluvních vztazích) (DV č. 275 ze dne 22. listopadu 1950) stanoví:

„Každý je povinen nahradit újmu, kterou jinému způsobil svým zaviněním. Je-li újma důsledkem protiprávního jednání, zavinění se předpokládá, dokud není prokázán opak."

11 Podle článku 49 zákona o závazkových a smluvních vztazích platí:

„Kdo splněním úkolu pověřil jinou osobu, odpovídá za újmu způsobenou touto osobou v rámci plnění tohoto úkolu nebo v souvislosti s ním."

12 Zakon za garantirane na vlogovete v bankite (zákon o pojištění bankovních vkladů) (DV č. 49 ze dne 29. dubna 1998) upravuje vznik, úkoly a činnost Fondu pojištění bankovních vkladů (dále jen „Fond"). Podle článku 1a doplňujících ustanovení z roku 2009 (DV č. 44 ze dne 12. června 2009) tohoto zákona provádí směrnice 94/19 a 2009/14 do bulharského práva.

13 Článek 23 odst. 1, 2, 5 a 6 tohoto zákona zní:

„1. Fond vyplatí vkladatelům dotyčné banky náhradu za její dluhy až do pojištěné výše, odňala-li [BNB] komerční bance bankovní licenci.

2. Fond vyplatí náhradu za pojištěné částky vkladů prostřednictvím komerční banky nebo komerčních bank určených správní radou.

[…]

5. Fond zahájí vyplácení náhrad nejpozději 20 pracovních dnů od okamžiku, kdy [BNB] přijala rozhodnutí uvedené v odstavci 1.

6. Za výjimečných okolností může Fond prodloužit lhůtu uvedenou v odstavci 5 o nejvýše deset pracovních dnů."

14 Článek 24 odst. 1 uvedeného zákona stanoví:

„1. Od okamžiku, kdy [BNB] přijala rozhodnutí uvedené v čl. 23 odst. 1, přecházejí na Fond nároky vkladatelů vůči bance až do pojištěné částky bez ohledu na jejich výši a na datum, kdy Fond provedl platby z pojištění jednotlivým vkladatelům."

15 Zakon za Balgarskata narodna banka (zákon o Bulharské národní bance) (DV č. 46 ze dne 10. června 1997) upravuje postavení, cíle a pravomoci BNB.

16 Článek 1 odst. 1 tohoto zákona stanoví:

„1. [BNB] je ústřední bankou Bulharské republiky. Je právnickou osobou."

17 Článek 2 odst. 6 uvedeného zákona stanoví:

„[BNB] má pravomoc regulovat a vykonávat dohled nad činnostmi ostatních bank usazených v tuzemsku s cílem zachovat stabilitu bankovního systému a chránit zájmy vkladatelů."

18 Podle článku 16 téhož zákona správní rada BNB mj. „uděluje licence, zamítá žádosti o udělení licence a odnímá licence bank, provozovatelů platebních systémů, platebních institucí a institucí elektronických peněz za podmínek a způsobem, které stanoví zákon; […] podrobuje banky zvláštnímu dohledu za podmínek a způsobem, které stanoví zákon o úvěrových institucích".

19 Zakon za kreditnite institucii (zákon o úvěrových institucích) (DV č. 59 ze dne 21. července 2006) upravuje podmínky a postupy pro udělování licencí, vykonávání činnosti, kontrolu dodržování obezřetnostních požadavků a ukončování činnosti úvěrových institucí s cílem zaručit stabilní, spolehlivý a bezpečný bankovní systém a ochranu zájmů vkladatelů, jakož i informační povinnosti BNB v oblasti obezřetnostní regulace a obezřetnostního dohledu nad bankami.

20 Podle čl. 1 odst. 2 zákona o úvěrových institucích je BNB „příslušným orgánem v Bulharské republice k vykonávání dohledu nad bankami ve smyslu čl. 4 odst. 1 bodu 40 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 575/2013 ze dne 26. června 2013 o obezřetnostních požadavcích na úvěrové instituce a investiční podniky a o změně nařízení (EU) č. 648/2012 (Úř. věst. 2013, L 176, s. 1)“.

21 Článek 36 odst. 2 a 3 uvedeného zákona stanoví:

„2. [BNB] vždy odejme z důvodu platební neschopnosti licenci udělenou bance, pokud:

1) banka po dobu více než sedmi pracovních dnů již neplní své splatné peněžité závazky, má-li tato situace přímou souvislost s finanční situací dané banky a [BNB] považuje za nepravděpodobné, že daná banka splní své splatné peněžité závazky v přijatelné lhůtě, nebo

2) vlastní kapitál dané banky má zápornou výši.

3. [BNB] přijme rozhodnutí podle odstavce 2 do pěti pracovních dnů od vydání rozhodnutí o úpadku.“

22 Článek 79 odst. 8 uvedeného zákona stanoví:

„[BNB], její orgány a osoby jimi pověřené neodpovídají za újmu způsobenou při výkonu svých dohledových funkcí s výjimkou případů, kdy jednaly úmyslně.“

23 Článek 115 zákona o úvěrových institucích zní následovně:

„1. Pro účely reorganizace banky, které hrozí platební neschopnost, může [BNB] podrobit tuto banku zvláštnímu dohledu.

2. Bance hrozí platební neschopnost tehdy, když:

1) celkový kapitálový poměr banky je nižší než stanovené minimum nebo

2) [BNB] dospěje k závěru, že likvidní aktiva banky nepostačují k tomu, aby banka byla schopna splnit své závazky v okamžiku, kdy nastane jejich splatnost, nebo

3) banka v požadované lhůtě nesplnila jeden nebo více splatných závazků vůči svým věřitelům.

[…]“

24 Podle článku 116 tohoto zákona platí:

„1. V případech uvedených v čl. 115 odst. 1 podrobí [BNB] dotyčnou banku zvláštnímu dohledu a

1) ustanoví správce, nebyli-li správci ustanoveni již dříve, a určí jejich oprávnění;

2) stanoví dobu trvání a podmínky zvláštního dohledu.

2. V případech uvedených v odstavci 1 může BNB:

1) snížit úroky ze závazků banky na jejich průměrnou tržní výši;

2) zcela nebo částečně pozastavit na určitou dobu plnění všech nebo některých závazků této banky;

3) zcela nebo částečně omezit její činnost;

[…]“

25 Článek 119 odst. 5 uvedeného zákona stanoví:

„5. V případech uvedených v čl. 116 odst. 2 bodě 2 není banka finančně odpovědná za nesplnění závazků, jejichž plnění bylo pozastaveno v důsledku zvláštního dohledu. Po dobu trvání zvláštního dohledu neplynou úroky z prodlení ani úroky z neplnění peněžitých závazků banky, jejichž plnění bylo pozastaveno; z takových závazků plynou naopak smluvní úroky, k jejichž vyplacení ovšem dojde teprve po zrušení zvláštního dohledu.“

Spor v původním řízení a předběžné otázky

26 Dne 4. března 2014 uzavřel N. Kantarev s bankou KTB rámcovou smlouvu o platebních službách a dodatek k této smlouvě, týkající se otevření běžného účtu. V tomto dodatku bylo mj. uvedeno, že částky vložené na předmětný účet jsou kryty Fondem. Částky vložené na tento účet mají být také úročeny pevnou sazbou, přičemž úroky mají být vypláceny na tento účet jednou ročně nebo k datu zrušení účtu a jsou rovněž kryty Fondem.

27 U banky KTB nastala v návaznosti na hromadné vybírání vkladů, které držela, krize likvidity, v důsledku čehož její zástupci požádaly dne 20. června 2014 BNB o podrobení této úvěrové instituce zvláštnímu dohledu. Zároveň ji zpravili o pozastavení plateb a všech bankovních operací této instituce. Rozhodnutím z téhož dne podrobila správní rada BNB banku KTB zvláštnímu dohledu na dobu tří měsíců. Plnění závazků této úvěrové instituce bylo pozastaveno a její činnost byla omezena. Byli jmenováni správci, které BNB pověřila úkolem zajistit u externího auditora ocenění aktiv a dluhů uvedené instituce.

28 Z tohoto ocenění vyplynulo, že finanční výsledek banky KTB je záporný a že uvedená banka nesplňuje požadavky na vlastní kapitál stanovené unijní právní úpravou. BNB proto rozhodnutím ze dne 6. listopadu 2014 zaprvé odňala bance KTB bankovní licenci, zadruhé uznala, že je vůči ní nutné přijmout opatření k zahájení konkurzního řízení, a zatřetí rozhodla, že je o uvedených skutečnostech třeba informovat Fond.

29 Účet žalobce v původním řízení byl k tomuto datu automaticky zrušen, což podle bulharského práva vedlo k vyplacení náhrady vkladu N. Kantareva z pojištění vkladů.

30 Dne 4. prosince 2014 vyplatila bulharská úvěrová instituce, kterou Fond pověřil vyplácením náhrad vkladů u banky KTB, N. Kantarevovi částku 86 973,81 leva (BGN) (přibližně 44 465 eur), která zahrnovala úroky splatné k 6. listopadu 2014, kdy byla bance KTB odňata licence, ve výši 2 673,81 BGN. V této souvislosti je třeba zmínit, že až do 1. července 2014 byla úroková sazba uplatňovaná na vklad žalobce v původním řízení v souladu se smluvními podmínkami a od tohoto data do 6. listopadu 2014 byla na daný účet uplatňována úroková sazba určená rozhodnutím správní rady BNB ze dne 30. června 2014, jímž byly úrokové sazby z vkladů u banky KTB sníženy.

31 Následně Sofijski gradski sad (Městský soud v Sofii, Bulharsko) rozsudkem ze dne 22. dubna 2015 určil, že banka KTB se v úpadku ocitla dne 6. listopadu 2014. BNB podala proti této části rozsudku odvolání k Sofijski apelativen sad (Odvolací soud v Sofii, Bulharsko), který prvostupňový rozsudek zrušil s tím, že rozhodným datem měl být 20. červen 2014, kdy vlastní kapitál banky KTB klesl do záporných hodnot.

32 Začátkem roku 2016 podal N. Kantarev proti BNB k Administrativen sad Varna (Správní soud ve Varně, Bulharsko) žalobu založenou na čl. 4 odst. 3 SEU, ve které namítl, že bez ohledu na zákon o pojištění bankovních vkladů měla tato instituce konstatovat, že vklady přestaly být disponibilní, podle čl. 1 bodu 3 podbodu i) směrnice 94/19, to znamená do pěti pracovních dnů po přijetí rozhodnutí o podrobení banky KTB zvláštnímu dohledu. BNB se tudíž dopustila porušení unijního práva, které zakládá jeho nárok na náhradu újmy. V této souvislosti N. Kantarev tvrdí, že opožděným vyplacením náhrady jeho vkladu mu vznikla škoda odpovídající úrokům z prodlení.

33 Usnesením ze dne 12. března 2016 zastavil předkládající soud původní řízení s tím, že příslušné podmínky stanovené v čl. 1 odst. 1 zákona o odpovědnosti státu nebyly splněny. Varhoven administrativen sad (Nejvyšší správní soud, Bulharsko) ovšem usnesením ze dne 18. července 2016 uvedené usnesení zrušil. V tomto usnesení poskytl zmíněný soud předkládajícímu soudu vodítka k několika hlediskům, která je třeba při rozhodování ve sporu posoudit.

34 S ohledem na tato vodítka má předkládající soud za to, že rozhodnutí o žalobě N. Kantareva závisí zaprvé na tom, zda musí být odpovědnost BNB založena podle podmínek uvedených v čl. 1 odst. 1 zákona o odpovědnosti státu, nebo podle podmínek uvedených v zákoně o závazkových a smluvních vztazích. K tomu uvádí, že judikatura bulharských soudů není v otázce věcné příslušnosti soudů – civilních, nebo administrativních – k projednávání žalob na náhradu újmy vzniklé porušením unijního práva jednotná. Dodává, že judikatura Varhoven administrativen sad (Nejvyšší správní soud) je rozporná, jelikož zmíněný soud v některých případech rozhodl, že na BNB se vzhledem k tomu, že nejde o orgán moci výkonné ani o orgán financovaný ze státního rozpočtu, zákon o odpovědnosti státu nevztahuje, a v jiných případech, že na BNB je třeba nahlížet jako na subjekt s pravomocemi orgánu veřejné moci, takže citovaný zákon se na ni vztahuje.

35 Předkládající soud také uvádí, že existují podstatné rozdíly mezi řízením a podmínkami vzniku odpovědnosti stanovenými zákonem o odpovědnosti státu na straně jedné a zákonem o závazkových a smluvních vztazích na straně druhé. Zákon o odpovědnosti státu, jenž se uplatní jen v případech, kdy újma vznikla ze zrušeného nezákonného aktu nebo z nezákonného jednání nebo nečinnosti veřejné správy, zavedl totiž režim objektivní odpovědnosti. Podle tohoto zákona hradí žalobce k datu podání žaloby paušální poplatek a žalobu může podat u soudu příslušného podle místa svého bydliště. Naproti tomu u žaloby podávané na základě zákona o závazkových a smluvních vztazích hradí žalobce státu poplatek odpovídající určitému procentnímu podílu z hodnoty sporu a žaloba se podává k soudům příslušným podle místa bydliště nebo sídla žalovaného anebo podle místa, kde došlo ke škodné události. Jako materiální náležitost takové žaloby, jako je žaloba projednávaná ve věci v původním řízení, se také vyžaduje, aby žalobce prokázal zavinění BNB nebo to, že jednala úmyslně.

36 Zadruhé k věci samé musí předkládající soud zkoumat, zda byla BNB povinna přijmout rozhodnutí podle čl. 1 bodu 3 podbodu i) směrnice 94/19, takže pro rozhodnutí ve sporu je nezbytné zjistit, zda toto ustanovení bylo do bulharského práva provedeno správně. V tomto rámci zkoumá, jaké podmínky stanoví tato směrnice pro prohlášení vkladů za nedisponibilní, aby mohl určit, ke kterému datu byly splněny. V tomto kontextu poukazuje předkládající soud na to, že k aktivování pojištění vkladů by stačilo, kdyby BNB odňala úvěrové instituci licenci, a na to, že BNB ještě před odnětím licence bance KTB rozhodla o jejím podrobení zvláštnímu dohledu, aby byla chráněna před platební neschopností. V této souvislosti má předkládající soud za to, že vyplacení náhrady z pojištění vkladů Fondem není na překážku zvláštnímu dohledu.

37 Zatřetí si předkládající soud klade otázku, jejíž podstatou je, zda čl. 1 bod 3 podbod i) a čl. 10 odst. 1 směrnice 94/19 přiznávají vkladatelům právo domáhat se na členském státu náhrady újmy za to, že příslušný orgán nedodržel lhůtu pro konstatování, že vklady u úvěrové instituce nejsou disponibilní.

38 I v tomto ohledu je vnitrostátní judikatura rozporuplná. Některým žalobám vkladatelů proti BNB bylo vyhověno s tím, že BNB porušila ustanovení unijního práva s přímým účinkem, a jiné žaloby byly zamítnuty z důvodu, že prodlení s vyplácením náhrad je třeba přičítat Fondu, a nikoli BNB, že vyplácení náhrad je nemožné, dokud dotyčné instituci není odňata licence, nebo také z důvodu, že ustanovení směrnice 94/19 nemají přímý účinek, a kdyby musel být učiněn závěr, že tato směrnice nebyla provedena řádně, nevznikla by odpovědnost BNB, nýbrž státu jako takového.

39 Předkládající soud má za to, že BNB porušila unijní právo, ale má pochybnosti o tom, zda se jedná o „dostatečně závažné porušení“ ve smyslu unijního práva. K tomu uvádí, že o dotčeném reorganizačním opatření rozhodla BNB v obecném zájmu, čímž vkladatelům poskytla ochranu obdobnou ochraně podle směrnice 94/19, a že po tuto dobu plynuly z vkladů úroky.

40 Za těchto podmínek se Administrativen sad Varna (Správní soud ve Varně) rozhodl přerušit řízení a předložit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

„1) Je třeba čl. 4 odst. 3 SEU, jakož i zásadu rovnocennosti a efektivity vykládat v tom smyslu, že v případě neexistence vnitrostátního předpisu umožňují, aby se příslušnost soudu a řízení o žalobě na náhradu újmy vzniklé v důsledku porušení unijního práva určila podle orgánu veřejné moci, který se dopustil porušení, a podle povahy jednání/nečinnosti, v důsledku něhož došlo k porušení, když použití těchto kritérií vede k tomu, že žaloby jsou projednávány různými soudy, a sice obecnými soudy a správními soudy, podle odlišných procesních předpisů, a sice [občanského soudního řádu] a [soudního řádu správního], které se liší výší poplatků, totiž poplatkem ve výši určené procentuálním podílem a paušálním poplatkem, a stanoví různé podmínky pro dokazování, včetně zavinění?

2) Je třeba čl. 4 odst. 3 SEU a požadavky stanovené v rozsudku Soudního dvora ve věci Frankovich [a další (C-6/90 a C-9/90, EU:C:1991:428)] vykládat v tom smyslu, že brání tomu, aby žaloby na náhradu újmy vzniklé v důsledku porušení unijního práva [mohly být] projednány v takovém řízení, jako je řízení podle článků 45 a 49 zákona o závazkových a smluvních vztazích, které vyžaduje zaplacení poplatku ve výši určené procentuálním podílem a prokázání zavinění, a aby bylo o těchto nárocích možné rozhodovat v řízení podle článku 1 zákona o odpovědnosti státu a obcí za škody, který sice stanoví objektivní odpovědnost a obsahuje zvláštní pravidla, jež mají usnadnit přístup k soudu, avšak současně je použitelný pouze na újmy, které vznikly v důsledku zrušených nezákonných aktů a nezákonných jednání/nečinnosti správních orgánů, a nezahrnuje porušení unijního práva, kterých se dopustily jiné orgány veřejné moci, spočívající v právních jednáních/nečinnosti nezrušených v příslušném řízení?

3) Je třeba čl. 1 bod 3 podbod i) a čl. 10 odst. 1 směrnice 94/19 vykládat v tom smyslu, že umožňují takový legislativní přístup, který byl zaujat v čl. 36 odst. 3 zákona o úvěrových institucích a čl. 23 odst. 5 (zrušeného) zákona o pojištění bankovních vkladů a spočívá v tom, že podmínka, že se ‚úvěrová instituce v daném čase nezdá být schopna z důvodů přímo souvisejících s její finanční situací vyplatit vklad a v současnosti nemá vyhlídky, že tak bude moci učinit‘, má stejný účinek jako konstatování platební neschopnosti instituce a odnětí její licence, přičemž systém pojištění vkladů se začne uplatňovat od okamžiku odnětí bankovní licence?

4) Je třeba čl. 1 bod 3 směrnice 94/19 vykládat v tom smyslu, že pro kvalifikaci vkladu jako ‚nedisponibilního‘ musí jeho nedisponibilitu konstatovat ‚příslušné orgány‘ výslovným aktem po posouzení podle podbodu i) tohoto ustanovení, nebo umožňuje, aby v případě mezery ve vnitrostátním právu byly posouzení a vůle ‚příslušného orgánu‘ vyvozeny výkladem jiných právních

aktů tohoto orgánu – v projednávaném případě např. rozhodnutí správní rady [BNB] č. 73 ze dne 20. června 2014, kterou byla [banka KTB] podrobena zvláštnímu dohledu, nebo aby bylo předpokládáno na základě takových okolností, jako jsou okolnosti v původním řízení?

5) Je za takových okolností, jako jsou okolnosti v původním řízení, kdy rozhodnutím správní rady [BNB] č. 73 ze dne 20. června 2014 byly pozastaveny všechny platby a obchody a vkladatelé nemohli v období od 20. června 2014 do 6. listopadu 2014 ani podávat žádosti o výběr, ani neměli přístup ke svým vkladům, třeba vycházet z toho, že všechny pojištěné vklady na dobu neurčitou (s nimiž lze disponovat bez předchozího oznámení a které musí být vyplaceny okamžitě při výzvě) se staly nedisponibilními ve smyslu čl. 1 bodu 3 podbodu i) směrnice 94/19, nebo vyžaduje podmínka, že vklad ‚je sice splatný a vymahatelný, ale nebyl vyplacen', aby vkladatelé úvěrovou instituci bezúspěšně požádali o vyplacení (příkazem, výzvou)?

6) Je třeba čl. 1 bod 3 podbod i), čl. 10 odst. 1 směrnice 94/19 a bod 8 odůvodnění směrnice 2009/14 vykládat v tom smyslu, že prostor pro uvážení ‚příslušného orgánu' při posuzování podle čl. 1 bodu 3 podbodu i) je v každém případě omezen lhůtou podle [čl. 1 bodu 3] podbodu i) druhé věty [směrnice 94/19], nebo umožňují pro účely zvláštního dohledu, jako je zvláštní dohled podle článku 115 zákona o úvěrových institucích, aby vklady zůstaly nedisponibilní po delší dobu, než jakou stanoví směrnice 94/19?

7) Mají čl. 1 bod 3 podbod i) a čl. čl. 10 odst. 1 směrnice 94/19 přímý účinek a přiznávají vlastníkům vkladů u banky, která je součástí systému pojištění vkladů, vedle jejich nároku na náhradu prostřednictvím tohoto systému až do výše částky podle čl. 7 odst. 1 směrnice 94/19 rovněž právo uplatnit odpovědnost státu za porušení unijního práva žalobou na náhradu újmy, která jim byla způsobena opožděným vyplacením pojištěné částky vkladů, a směřující proti orgánu, jenž je příslušný pro rozhodnutí o nedisponibilitě vkladů, pokud bylo rozhodnutí podle čl. 1 bodu 3 podbodu i) přijato po uplynutí pětidenní lhůty stanovené ve směrnici [94/19] a toto opoždění je důsledkem reorganizačního opatření, které mělo banku chránit před platební neschopností a bylo nařízeno tímto orgánem, nebo připouští za takových okolností, jako jsou okolnosti v původním řízení, aby podle takové právní úpravy, jako je úprava čl. 79 odst. 8 zákona o úvěrových institucích, byly [BNB], její orgány a osoby jí pověřené odpovědné za újmu vzniklou při vykonávání dohledu pouze, pokud ji způsobili úmyslně?

8) Představuje porušení unijního práva, které spočívá v tom, že ‚příslušný orgán' nepřijal rozhodnutí podle čl. 1 bodu 3 podbodu i) směrnice 94/19, ‚dostatečně závažné' porušení, které může vést ke vzniku odpovědnosti členského státu za újmu na základě žaloby proti orgánu dohledu, a je za těchto podmínek relevantní, že a) Fond nedisponoval dostatečnými prostředky k pokrytí všech pojištěných vkladů; b) v období, v němž byly platby pozastaveny, byla úvěrová instituce podrobena zvláštnímu dohledu za účelem ochrany před platební neschopností; c) náhrada vkladu žalobce byla vyplacena poté, co [BNB] konstatovala neúspěšnost reorganizačních opatření, a [d)] náhrada vkladu žalobce byla vyplacena a navýšena o částku úroků, a to včetně úroků za období od 20. června 2014 do 6. listopadu 2014?"

K předběžným otázkám

K přípustnosti

41 BNB zpochybňuje přípustnost žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce, a namítá, že položené otázky jsou irelevantní a nemají žádnou souvislost se skutkovým stavem věci v původním řízení. Navíc tvrdí, že vnitrostátní soud – a nikoli Soudní dvůr – musí určit, zda N. Kantarevovi skutečně vznikla újma, a v případě určení, že došlo k porušení směrnice 94/19, bude za toto porušení odpovědný bulharský zákonodárce, který jediný má pravomoc provést tuto směrnici do vnitrostátního práva. Dále BNB

namítá, že z rozsudku ze dne 12. října 2004, Paul a další (C-222/02, EU:C:2004:606), vyplývá, že jednotlivec se nemůže domáhat náhrady škod způsobených nesprávným dohledem ze strany vnitrostátního orgánu dohledu nad úvěrovými institucemi, pokud je zajištěna náhrada vkladatelům stanovená směrnicí 94/19.

42 V této souvislosti je třeba zaprvé připomenout, že postup upravený článkem 267 SFEU je nástrojem spolupráce mezi Soudním dvorem a vnitrostátními soudy. Z toho vyplývá, že pouze vnitrostátnímu soudu, kterému byl spor předložen a jenž musí nést odpovědnost za soudní rozhodnutí, které bude vydáno, přísluší posoudit s ohledem na konkrétní okolnosti věci jak nezbytnost rozhodnutí o předběžné otázce pro vydání jeho rozsudku, tak relevanci otázek, které klade Soudnímu dvoru (rozsudek ze dne 2. března 2017, Pérez Retamero, C-97/16, EU:C:2017:158, bod 20 a citovaná judikatura).

43 Jestliže se tedy otázky položené vnitrostátním soudem týkají výkladu ustanovení unijního práva, je Soudní dvůr v zásadě povinen rozhodnout (rozsudek ze dne 2. března 2017, Pérez Retamero, C-97/16, EU:C:2017:158, bod 21 a citovaná judikatura).

44 Odmítnutí rozhodnout o předběžné otázce podané vnitrostátním soudem je možné pouze tehdy, je-li zjevné, že žádaný výklad unijního práva nemá žádný vztah k realitě nebo předmětu sporu v původním řízení, jestliže se jedná o hypotetický problém nebo také pokud Soudní dvůr nedisponuje skutkovými nebo právními poznatky nezbytnými pro užitečnou odpověď na otázky, které jsou mu položeny (rozsudek ze dne 2. března 2017, Pérez Retamero, C-97/16, EU:C:2017:158, bod 22 a citovaná judikatura).

45 V projednávané věci ovšem nelze doložit žádný z takových případů. Předkládající soud totiž uvedl, že žalobce v původním řízení se na podporu své žaloby na náhradu škody dovolává nesprávného uplatnění směrnice 94/19, a také uvádí důvody, ze kterých považuje odpovědi na položené předběžné otázky za nezbytné pro rozhodnutí sporu ve věci v původním řízení.

46 Zadruhé k argumentu vycházejícímu z rozsudku ze dne 12. října 2004, Paul a další (C-222/02, EU:C:2004:606), je třeba uvést, že článek 267 SFEU stále umožňuje vnitrostátnímu soudu, aby Soudnímu dvoru opětovně položil výkladové otázky, považuje-li to za vhodné (rozsudek ze dne 26. května 2011, Stichting Natuur en Milieu a další, C-165/09 až C-167/09, EU:C:2011:348, bod 52 a citovaná judikatura). Relevantnost a dosah citovaného rozsudku proto bude nutné zkoumat v rámci meritorního posuzování položených otázek.

47 V důsledku toho je třeba považovat žádost o rozhodnutí o předběžné otázce za přípustnou.

K věci samé

Ke třetí a šesté otázce

48 Podstatou třetí a šesté otázky předkládajícího soudu, kterými je třeba se zabývat společně a nejprve, je, zda musí být čl. 1 bod 3 a čl. 10 odst. 1 směrnice 94/19 vykládány v tom smyslu, že brání jednak vnitrostátní právní úpravě, podle které je konstatování nedisponibility vkladů podmíněno platební neschopností úvěrové instituce a odnětím bankovní licence této instituci, a jednak odchýlení se od lhůt stanovených těmito ustanoveními pro konstatování nedisponibility vkladů a pro vyplacení náhrad těchto vkladů z důvodu, že danou úvěrovou instituci je nutné podrobit zvláštnímu dohledu.

49 K tomu je třeba poznamenat, že ze znění čl. 1 bodu 3 podbodu i) prvního pododstavce směrnice 94/19 výslovně vyplývá, že nezbytnou a dostatečnou podmínkou pro konstatování nedisponibility splatného a vymahatelného vkladu je skutečnost, že podle názoru příslušného orgánu se daná úvěrová instituce v daném čase nezdá být schopna z důvodů přímo souvisejících s její finanční situací vyplatit vklad a v současnosti nemá vyhlídky, že tak bude moci učinit.

50 Článek 1 bod 3 podbod i) druhý pododstavec směrnice 94/19 upřesňuje, že tyto příslušné orgány tak učiní „co nejdříve“ a nejpozději „do pěti pracovních dnů poté, co se poprvé dozvědí, že [dotyčná] úvěrová instituce nevyplatila vklady, jež jsou splatné a vymahatelné“.

51 Z uvedených ustanovení vyplývá, že konstatování nedisponibility vkladů u úvěrové instituce nemůže být závislé na platební neschopnosti dotyčné úvěrové instituce nebo na odnětí její bankovní licence.

52 Nedisponibilitu vkladů je totiž nutné konstatovat ve velmi krátkých lhůtách a nelze vyčkávat na splnění podmínek nezbytných pro zahájení insolvenčního řízení nebo pro odnětí bankovní licence.

53 Kromě toho se platební neschopnost úvěrové instituce a odnětí bankovní licence liší od okolností uvedených v čl. 1 bodě 3 podbodě i) směrnice 94/19. Odnětí bankovní licence úvěrové instituci může totiž být důsledkem neúčasti ve fondu pojištění vkladů, aniž jsou vklady u této instituce nedisponibilní.

54 Platební neschopnost úvěrové instituce a odnětí bankovní licence mohou navíc naznačovat, že úvěrová instituce je dlouhodobě v nesnázích. Naproti tomu, pokud čl. 1 bod 3 podbod i) směrnice 94/19 podmiňuje konstatování nedisponibility vkladů zjištěním, že úvěrová instituce se „v daném čase“ nezdá být schopna vyplatit vklady a „v současnosti“ nemá vyhlídky, že tak bude moci učinit, může být tato nedisponibilita dočasná.

55 Z uvedeného plyne, že ke konstatování nedisponibility vkladů musí dojít i v případě dočasných nesnází, není-li dotyčná úvěrová instituce schopna vyplatit splatné a vymahatelné vklady a nemá-li v současnosti vyhlídky, že tak bude moci učinit.

56 Tento výklad je podepřen dvojím cílem sledovaným směrnicí 94/19. V této souvislosti je třeba připomenout, že tato směrnice má, jak se uvádí v prvním a ve čtvrtém bodě jejího odůvodnění, chránit vkladatele a současně zajišťovat stabilitu bankovní soustavy tím, že se zamezí hromadným výběrům bankovních vkladů nejen z úvěrové instituce, která se ocitla v nesnázích, nýbrž i z finančně zdravých institucí v důsledku ztráty důvěry vkladatelů ve spolehlivost bankovní soustavy (rozsudek ze dne 22. března 2018, Anisimovienė a další, C-688/15 a C-109/16, EU:C:2018:209, bod 83).

57 Vzhledem k tomuto dvojímu cíli je nevyhnutelné, aby pojištění vkladů zasáhlo, jak se uvádí v osmém a v devátém bodě odůvodnění této směrnice, ve „velmi krátké době“ od okamžiku, kdy vklady u úvěrové instituce přestanou být disponibilní.

58 Ochrana vkladatelů totiž vyžaduje, aby jejich vklady byly nahrazeny v co nejkratších lhůtách od okamžiku, kdy přestaly být disponibilní, tak aby nepřišli o své úspory a nebylo pro ně v důsledku toho nemožné hradit zejména své každodenní výdaje. I stabilita bankovní soustavy vyžaduje urychlené vyplacení vkladatelů, aby se zabránilo tomu, že finanční nesnáze – byť dočasné – jedné úvěrové instituce povedou k hromadnému vybírání vkladů a rozšíří se do ostatních částí bankovní soustavy.

59 Je pravda, že s ohledem na znění čl. 1 bodu 3 podbodu i) směrnice 94/19 a konkrétně na skutečnost, že toto ustanovení upřesňuje, že příslušný orgán musí konstatovat nedisponibilitu vkladů tehdy, když jsou „podle je[ho] názoru“ splněny příslušné nezbytné podmínky, disponuje tento orgán určitým prostorem pro uvážení. Tento prostor pro uvážení se ovšem týká posuzování podmínek stanovených v tomto ustanovení, a nikoli podmínek jako takových, ani okamžiku, ke kterému musí být toto konstatování učiněno.

60 K možnosti odchýlit se od lhůty pro konstatování nedisponibility vkladů, aby úvěrová instituce byla podrobena zvláštnímu dohledu, je nutno podotknout, že lhůta stanovená v čl. 1 bodě 3 podbodě i) druhém pododstavci směrnice 94/19 je, jak stanoví samo toto ustanovení, lhůtou závaznou, přičemž odchylka od této lhůty není stanovena ani v tomto, ani v jiném ustanovení této směrnice.

61 Možnost příslušných orgánů odchýlit se od lhůty stanovené směrnicí 94/19 pro konstatování nedisponibility vkladů proto, aby úvěrová instituce byla podrobena zvláštnímu dohledu, by navíc bylo v rozporu s požadavkem rychlosti, jenž plyne z této směrnice. Z dvojího cíle sledovaného citovanou směrnicí, připomenutého výše v bodě 56 tohoto rozsudku, i ze zkrácení této lhůty z dvaceti jednoho na pět dnů, zavedeného směrnicí 2009/14, totiž vyplývá, že k takovému konstatování musí dojít ve velmi krátké lhůtě.

62 Dále se ve vysvětlení k návrhu směrnice Rady o systémech pojištění vkladů ze dne 4. června 1992 [COM(92) 188 final, Úř. věst. 1992, C 163, s. 6], jenž vedl k přijetí směrnice 94/19, přímo uvádí, že základem pro vyplacení prostředků z pojištění vkladů musí být objektivní konstatování, že vkladatel přišel o prostředky, které mu úvěrová instituce měla vyplatit, a to za účelem „urychlení vyplacení pojištěné částky“ a proto, aby „toto vyplacení nebylo vázáno na rizika plynoucí z reorganizačního a likvidačního řízení vůči dotyčné instituci“.

63 Je pravda, že podle bodu 12 odůvodnění směrnice 2009/14 lze „[v]klady […] považovat za nedisponibilní, jakmile se včasný zásah nebo reorganizační opatření [vůči dotyčné úvěrové instituci] nezdaří“.

64 Citovaný bod 12 odůvodnění se ovšem vztahuje jen k možnosti považovat vklady za nedisponibilní v případě neúspěchu včasného zásahu nebo reorganizačních opatření, ale konstatování nedisponibility nepodmiňuje neúspěchem včasného zásahu.

65 Dále je třeba poznamenat, že ve druhé větě uvedeného bodu odůvodnění se upřesňuje, že tato možnost „by […] neměla příslušným orgánům bránit v tom, aby v úsilí o restrukturalizaci pokračovaly i před uplynutím lhůty k výplatě“, z čehož vyplývá, že taková opatření nemají dopad na konstatování nedisponibility vkladů ani na vyplácení jejich náhrad.

66 V souvislosti se lhůtou pro vyplacení náhrad vkladů, stanovenou v čl. 10 odst. 1 směrnice 94/19, ze samotného znění tohoto ustanovení vyplývá, že tuto lhůtu lze prodloužit jen za „zcela výjimečných okolností“ a toto prodloužení „nesmí přesáhnout deset pracovních dnů“.

67 U úvěrové instituce v selhání není přitom její podrobení zvláštnímu dohledu, aby se zabránilo jejímu úpadku, zcela výjimečnou okolností, nýbrž právě naopak okolností inherentní situaci takové instituce a opatřením, která mohou být přijata k její nápravě.

68 V každém případě skutečnost, že prodloužení lhůty pro vyplacení náhrad vkladů je omezeno na deset pracovních dnů, dokládá, že toto prodloužení se netýká opatření případně přijatých k zabránění platební neschopnosti této instituce, neboť taková opatření vyžadují ke své plné účinnosti více než deset dnů.

69 S ohledem na výše uvedené je třeba na třetí a šestou otázku odpovědět, že čl. 1 bod 3 a čl. 10 odst. 1 směrnice 94/19 musí být vykládány v tom smyslu, že brání jednak vnitrostátní právní úpravě, podle které je konstatování nedisponibility vkladů podmíněno platební neschopností úvěrové instituce a odnětím bankovní licence této instituci, a jednak odchýlení se od lhůt stanovených těmito ustanoveními pro konstatování nedisponibility vkladů a pro vyplacení náhrad těchto vkladů z důvodu, že danou úvěrovou instituci je nutné podrobit zvláštnímu dohledu.

Ke čtvrté otázce

70 Podstatou čtvrté otázky předkládajícího soudu je, zda musí být čl. 1 bod 3 podbod i) směrnice 94/19 vykládán v tom smyslu, že nedisponibilitu vkladů držených úvěrovou institucí musí příslušné orgány konstatovat výslovným aktem, nebo zda ji lze vyvodit z jiných aktů přijatých těmito orgány, jako je rozhodnutí BNB podrobit banku KTB zvláštnímu dohledu, anebo předpokládat z takových okolností, jaké nastaly ve věci v původním řízení.

71 V této souvislosti je třeba zdůraznit, že v čl. 1 bodě 3 podbodě i) směrnice 94/19 se pouze uvádějí okolnosti, za jakých příslušné orgány musí konstatovat nedisponibilitu vkladů u úvěrové instituce, a forma, v jaké by toto konstatování mělo být učiněno, uvedena není.

72 Je nicméně třeba poukázat na to, že v rámci systému zavedeného směrnicí 94/19 je konstatování nedisponibility vkladů u úvěrové instituce určující pro vyplácení náhrad těchto vkladů ze systému pojištění a že podle čl. 10 odst. 1 této směrnice je tohoto konstatování počátkem lhůty, ve které musí být tyto náhrady vyplaceny.

73 S ohledem na tyto okolnosti musí proto nevyhnutelně být nedisponibilita vkladů u úvěrové instituce ve smyslu čl. 1 bodu 3 podbodu i) směrnice 94/19 konstatována výslovným rozhodnutím příslušných orgánů, jehož předmětem bude prohlášení, že vklady nejsou disponibilní, neboť jakýkoli jiný výklad by vedl k nejistotě, kterou má tato směrnice odstranit.

74 Z dvacátého prvního bodu odůvodnění směrnice 94/19 totiž plyne, že informovanost je nezbytnou součástí ochrany vkladatelů. Mimo to, jak bylo připomenuto výše v bodě 56 tohoto rozsudku, má tato směrnice dosáhnout dvou úzce spjatých cílů, a sice stability bankovní soustavy a ochrany vkladatelů. Tyto cíle přitom předpokládají možnost vkladatelů s jistotou určit, že jejich vklady jsou nedisponibilní, a odkdy se na ně bude vztahovat postup vyplácení náhrad, aby se zabránilo panice, jež by mohla ohrozit stabilitu bankovní soustavy.

75 Dále vzhledem k tomu, že konstatování nedisponibility je určující pro vyplácení náhrad vkladů i jako počátek lhůty, ve které musí být náhrady vyplaceny, musí být vkladatelům i fondům pojištění vkladů k dispozici výslovné, jasné a přesné rozhodnutí, z něhož budou moci rychle a s jistotou zjistit, že na základě posuzování podle čl. 1 bodu 3 podbodu i) směrnice 94/19 bylo prohlášeno, že vklady nejsou disponibilní. Takovým rozhodnutím se zajistí, že fond pojištění vkladů bude moci zahájit postup vyplácení náhrad a konstatovat, že začala běžet lhůta podle čl. 10 odst. 1 směrnice 94/19, a také že vkladatelé budou moci uplatnit práva, která jim tato směrnice přiznává.

76 Z toho plyne, že pro účely konstatování nedisponibility vkladů musí být přijato explicitní rozhodnutí, jež musí být neprodleně po přijetí oznámeno fondu pojištění vkladů.

77 Nedisponibilitu vkladů navíc nelze vyvodit z jiných aktů přijatých příslušným vnitrostátním orgánem, jako je například podrobení banky zvláštnímu dohledu, ani ji nelze předpokládat na základě takových okolností, jaké nastaly ve věci v původním řízení, jež nenavazují na takové posuzování nedisponibility vkladů, jako je posuzování upravené v čl. 1 bodě 3 podbodě i) směrnice 94/19.

78 Na čtvrtou otázku je proto třeba odpovědět, že čl. 1 bod 3 podbod i) směrnice 94/19 musí být vykládán v tom smyslu, že nedisponibilitu vkladů ve smyslu tohoto ustanovení musí příslušný vnitrostátní orgán konstatovat výslovným aktem a nelze ji vyvodit z jiných aktů příslušných vnitrostátních orgánů, jako je rozhodnutí BNB podrobit banku KTB zvláštnímu dohledu, ani předpokládat z takových okolností, jaké nastaly ve věci v původním řízení.

K páté otázce

79 Podstatou páté otázky předkládajícího soudu je, zda musí být čl. 1 bod 3 směrnice 94/19 vykládán v tom smyslu, že konstatování nedisponibility bankovního vkladu ve smyslu tohoto ustanovení je podmíněno tím, aby majitel tohoto vkladu již dříve bezúspěšně požádal dotyčnou úvěrovou instituci o výběr prostředků.

80 V této souvislosti z čl. 1 bodu 1 ve spojení s bodem 3 podbodem i) směrnice 94/19 plyne, že vyplácení vkladů sice podléhá příslušným zákonným a smluvním podmínkám, avšak posuzování jejich nedisponibility určují naopak výlučně podmínky stanovené v čl. 1 bodě 3 podbodě i) této směrnice.

81 Toto ustanovení přitom nestanoví, že by konstatování nedisponibility vkladů mělo být podmíněno předchozí bezúspěšné žádosti o výběr prostředků.

82 Toto konstatování totiž souvisí, jak správně podotýká Evropská komise, s objektivní finanční situací úvěrové instituce a týká se obecně celého souboru vkladů držených touto institucí, a nikoli jednotlivých vkladů jí držených. K prohlášení nedisponibility všech vkladů držených uvedenou úvěrovou institucí proto postačí konstatovat, že tato instituce nevyplatila některé vklady a že jsou splněny podmínky stanovené v čl. 1 bodě 3 podbodě i) směrnice 94/19.

83 Dvojího cíle sledovaného směrnicí 94/19, popsaného výše v bodě 56 tohoto rozsudku, by navíc nebylo možné dosáhnout, kdyby se pro kvalifikování vkladu jako „nedisponibilního“ vyžadovalo, aby majitel vkladu předtím bezúspěšně požádal dotyčnou úvěrovou instituci o výběr prostředků.

84 Takový požadavek by totiž mohl podlomit důvěru vkladatelů v systém pojištění vkladů a vést k hromadnému vybírání vkladů.

85 Dále by takový požadavek zkomplikoval postup konstatování nedisponibility vkladů a ohrozil cíl rychlosti sledovaný směrnicí 94/19.

86 Ostatně za takových okolností, jako nastaly ve věci v původním řízení, je taková podmínka v případě, kdy jsou pozastaveny veškeré obchody a platby dané úvěrové instituce, neodůvodněná tím spíše, že není nezbytná a v praxi by byla splnitelná jen stěží, jestli vůbec, neboť majitel vkladu nemusí být s to předložit důkaz o tom, že již požádal o vyplacení a jeho žádost zůstala oslyšena.

87 Na pátou otázku předkládajícího soudu je proto třeba odpovědět, že čl. 1 bod 3 podbod i) směrnice 94/19 musí být vykládán v tom smyslu, že konstatování nedisponibility bankovního vkladu ve smyslu tohoto ustanovení nemůže být podmíněno tím, aby majitel tohoto vkladu již dříve bezúspěšně požádal dotyčnou úvěrovou instituci o výběr prostředků.

K sedmé a osmé otázce

88 Podstatou sedmé a osmé otázky předkládajícího soudu, kterými je třeba se zabývat společně, je, zda musí být čl. 1 bod 3 podbod i) a čl. 10 odst. 1 směrnice 94/19 vykládány v tom smyslu, že mají přímý účinek a vkladatelům přiznávají právo podat, z titulu odpovědnosti státu za porušení unijního práva, proti takovému orgánu veřejné moci povinnému konstatovat nedisponibilitu vkladů u úvěrové instituce, jako je BNB, žalobu na náhradu újmy údajně způsobené opožděným vyplacením náhrady vkladů. Pro případ kladné odpovědi žádá předkládající soud o další informace k pojmu „ ‚dostatečně závažné‘ porušení“ ve smyslu unijního práva a táže se na relevantnost některých skutkových okolností projednávané věci pro účely tohoto posuzování.

89 Úvodem je třeba připomenout, jak uvedla generální advokátka v bodech 78 až 82 svého stanoviska a na rozdíl od toho, co tvrdí BNB, že okolnosti sporu ve věci v původním řízení se liší od okolností ve věci, ve které byl vyhlášen rozsudek ze dne 12. října 2004, Paul a další (C-222/02, EU:C:2004:606), takže odpověď na otázky položené předkládajícím soudem není v uvedeném rozsudku podána.

90 Z rozsudku ze dne 12. října 2004, Paul a další (C-222/02, EU:C:2004:606), vyplývá, že pokud vnitrostátní právo zavedlo systém pojištění vkladů, nebrání směrnice 94/19 takovému ustanovení vnitrostátního práva, které vylučuje, aby jednotlivci mohli žádat náhradu škod způsobených nedostatečným nebo nesprávným dohledem ze strany vnitrostátního orgánu dohledu nad úvěrovými institucemi nebo se dovolávat odpovědnosti státu na základě unijního práva proto, že tyto úkoly dohledu jsou plněny pouze v obecném zájmu.

91 V projednávané věci se přitom předkládající soud táže, zda odpovědnost členského státu může vzniknout z nesprávného provedení směrnice 94/19 a z nesprávné realizace mechanismu pojištění vkladů stanoveného touto směrnicí.

92 K tomu je třeba připomenout, že podle ustálené judikatury platí, že systému smluv, na kterých je Unie založena, je vlastní zásada odpovědnosti státu za újmu způsobenou jednotlivcům v důsledku porušení unijního práva, které mu lze přičíst (rozsudek ze dne 26. ledna 2010, Transportes Urbanos y Servicios Generales, C-118/08, EU:C:2010:39, bod 29 a citovaná judikatura).

93 Přísluší proto každému členskému státu zajistit, aby jednotlivci obdrželi náhradu újmy jim způsobené nedodržením unijního práva, a to bez ohledu na to, který orgán veřejné moci se tohoto porušení dopustil, a bez ohledu na to, který orgán veřejné moci má podle práva dotyčného členského státu povinnost tuto újmu v zásadě nahradit (rozsudek ze dne 25. listopadu 2010, Fuß, C-429/09, EU:C:2010:717, bod 46 a citovaná judikatura).

94 Soudní dvůr dále stran podmínek vzniku odpovědnosti státu za újmy způsobené jednotlivcům v důsledku porušení unijního práva, které mu lze přičíst, opakovaně rozhodl, že poškození jednotlivci mají nárok na náhradu újmy, jsou-li splněny tři podmínky, a sice zaprvé porušené pravidlo unijního práva jim přiznává práva, zadruhé porušení tohoto pravidla je dostatečně závažné a zatřetí existuje přímá příčinná souvislost mezi tímto porušením a újmou, kterou tito jednotlivci utrpěli (viz zejména rozsudky ze dne 28. července 2016, Tomášová, C-168/15, EU:C:2016:602, bod 22 a citovaná judikatura).

95 Z ustálené judikatury dále vyplývá, že tyto podmínky umožňující určit odpovědnost členských států za újmu způsobenou jednotlivcům porušením unijního práva musí být vnitrostátními soudy v zásadě uplatňovány v souladu s pokyny poskytnutými Soudním dvorem pro jejich uplatňování (rozsudky ze dne 25. listopadu 2010, Fuß, C-429/09, EU:C:2010:717, bod 48, a ze dne 19. června 2014, Specht a další, C-501/12 až C-506/12, C-540/12 a C-541/12, EU:C:2014:2005, bod 100).

96 K otázce, zda čl. 1 bod 3 podbod i) a čl. 10 odst. 1 směrnice 94/19 mají přímý účinek a přiznávají právo podat žalobu na náhradu újmy způsobené opožděným vyplacením náhrady vkladů, je třeba předeslat, že vzhledem k tomu, že žalobce před předkládajícím soudem namítá škodu způsobenou porušením čl. 1 bodu 3 podbodu i) směrnice 94/19 ze strany BNB, není důvodné, aby se Soudní dvůr vyjadřoval k čl. 10 odst. 1 této směrnice.

97 K přímému účinku čl. 1 bodu 3 podbodu i) směrnice 94/19 je třeba poznamenat, že i když judikatura takovou podmínku pro účely vzniku odpovědnosti členského státu za porušení unijního práva nevyžaduje (obdobně viz rozsudek ze dne 5. března 1996, Brasserie du pêcheur a Factortame (C-46/93 a C-48/93, EU:C:1996:79, body 21 a 22), předkládající soud upřesňuje, že pokud má citované ustanovení přímý účinek, porušila BNB unijní právo tím, že je neuplatnila namísto vnitrostátních ustanovení provádějících směrnici 94/19.

98 V tomto ohledu je třeba připomenout, že ve všech případech, kdy se ustanovení směrnice z hlediska obsahu jeví jako bezpodmínečná a dostatečně přesná, jsou jednotlivci oprávněni dovolávat se jich před vnitrostátními soudy vůči členskému státu, jestliže směrnici neprovedl ve stanovené lhůtě do vnitrostátního práva nebo ji provedl nesprávně (rozsudek ze dne 25. června 2015, Indėlių ir investicijų draudimas a Nemaniūnas, C-671/13, EU:C:2015:418, bod 57).

99 Je pravda, že čl. 1 bod 3 podbod i) směrnice 94/19 ponechává členským státům prostor pro uvážení při určování orgánu příslušného ke konstatování nedisponibility vkladů a tomuto orgánu prostor pro uvážení při posuzování finanční situace dotyčné úvěrové instituce.

100 Totéž ustanovení ovšem tím, že stanoví povinnost příslušného orgánu konstatovat nedisponibilitu vkladů co nejdříve a nejpozději do pěti pracovních dnů poté, co se poprvé dozví, že úvěrová instituce nevyplatila vklady, jež jsou splatné a vymahatelné, zavádí bezpodmínečnou a dostatečně přesnou povinnost, jejíž dodržení měla v rámci svých pravomocí zajistit BNB coby orgán určený ke konstatování nedisponibility vkladů.

101 Takovým výkladem není dotčena skutečnost, že orgán veřejné moci, jenž se dopustil porušení unijního práva, musí být určen vnitrostátními soudy podle práva dotyčného členského státu.

102 K otázce, zda čl. 1 bod 3 podbod i) směrnice 94/19 představuje pravidlo unijního práva přiznávající práva jednotlivcům, je třeba poukázat na to, že účelem směrnice 94/19 je mimo jiné chránit vkladatele.

103 Konstatování nedisponibility vkladů má navíc přímý dopad na právní situaci vkladatele, neboť tímto konstatováním se aktivuje mechanismus pojištění vkladů, potažmo vyplacení náhrady vkladatelům.

104 Za těchto podmínek je zjevné, že čl. 1 bod 3 podbod i) směrnice 94/19 představuje pravidlo unijního práva přiznávající práva jednotlivcům.

105 K podmínce týkající se dostatečně závažného porušení unijního práva je třeba připomenout, že podle judikatury Soudního dvora takové porušení předpokládá, že členský stát zjevně a závažným způsobem překročil meze své posuzovací pravomoci. Mezi skutečnosti, které je třeba v tomto ohledu zohlednit, patří zejména stupeň jasnosti a přesnosti porušeného pravidla, rozsah prostoru pro uvážení, který toto pravidlo ponechává vnitrostátním orgánům, omluvitelnost nebo neomluvitelnost případného nesprávného právního posouzení, úmyslná nebo neúmyslná povaha spáchaného protiprávního jednání nebo způsobené újmy, nebo také okolnost, že postoj zaujatý orgánem Evropské unie mohl přispět k opominutí, přijetí nebo zachování vnitrostátních opatření nebo zvyklostí odporujících unijnímu právu (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 5. března 1996, Brasserie du pêcheur a Factortame, C-46/93 a C-48/93, EU:C:1996:79, bod 56).

106 V projednávané věci je třeba zdůraznit, že BNB sice na základě čl. 1 bodu 3 podbodu i) směrnice 94/19 disponuje v otázce konstatování nedisponibility vkladů u úvěrové instituce určitým prostorem pro uvážení, avšak tento prostor pro uvážení má své meze.

107 Článek 1 bod 3 podbod i) směrnice 94/19 totiž jasně stanoví podmínky, kterým konstatování nedisponibility vkladů podléhá, i lhůtu, ve které musí být nedisponibilita vkladů konstatována.

108 Jsou-li tedy podmínky stanovené v čl. 1 bodě 3 podbodě i) směrnice 94/19 splněny, musí příslušný vnitrostátní orgán konstatovat nedisponibilitu vkladů v závazné lhůtě pěti dnů.

109 Z analýzy okolností věci v původním řízení plyne, že v návaznosti na informace poskytnuté bankou KTB k jejím finančním nesnázím a problémům s likviditou podrobila BNB tuto banku zvláštnímu dohledu z důvodu hrozící platební neschopnosti a rozhodla o pozastavení všech plateb a obchodů banky KTB. Opatření dohledu nad ní tedy dokládají obavy, které BNB měla s ohledem na finanční

situaci banky KTB v souvislosti s její schopností vyplatit vklady bez zbytečného odkladu. Opatření spočívající v pozastavení plateb a obchodů banky KTB, o nichž rozhodla BNB, navíc bránily bance KTB ve vyplácení vkladů.

110 Vedle těchto skutečnosti bude předkládající soud muset při posuzování nezákonnosti postupu BNB zohlednit i úmyslnou nebo neúmyslnou povahu způsobené škody.

111 Konečně ostatní okolnosti zmíněné předkládajícím soudem nejsou pro účely určení, zda se BNB za okolností věci v původním řízení tím, že nedisponibilitu vkladů nekonstatovala ve lhůtě pěti dnů, stanovené v čl. 1 bodě 3 podbodě i) směrnice 94/19, dopustila dostatečně závažného porušení ve smyslu unijního práva, relevantní.

112 Zaprvé okolnost, že Fond nedisponoval dostatečnými prostředky k pokrytí všech pojištěných vkladů, je irelevantní proto, že nespadá mezi okolnosti, které musí příslušný vnitrostátní orgán zohlednit pro účely určení, zda je třeba konstatovat nedisponibilitu vkladů.

113 Zadruhé není relevantní ani okolnost, že v období, v němž byly platby pozastaveny, byla úvěrová instituce podrobena zvláštnímu dohledu za účelem ochrany před platební neschopností, ani skutečnost, že náhrada vkladu žalobce v původním řízení byla vyplacena poté, co BNB konstatovala neúspěšnost reorganizačních opatření. Směrnice 94/19 totiž, jak Soudní dvůr již upřesnil v odpovědi na třetí předběžnou otázku, nepodmiňuje konstatování nedisponibility vkladů platební neschopností úvěrové instituce. Kromě toho je cílem směrnice 94/19 chránit vkladatele tím, že stanoví povinnost pojistit jejich vklady a vyplatit náhradu těchto vkladů ve velmi krátkých lhůtách.

114 Zatřetí okolnost, že náhrada vkladu žalobce v původním řízení byla vyplacena a navýšena o částku úroků, a to včetně úroků za období od 20. června 2014 do 6. listopadu 2014, se dotýká škody, jíž se dovolává N. Kantarev, a nikoli dostatečně závažného porušení čl. 1 bodu 3 podbodu i) směrnice 94/19.

115 S ohledem na výše uvedené a s výhradou posouzení, které provede předkládající soud, může nekonstatování nedisponibility vkladů ve lhůtě pěti dnů, stanovené v čl. 1 bodě 3 podbodě i) směrnice 94/19, navzdory skutečnosti, že podmínky jasně stanovené v tomto ustanovení byly splněny, představovat za okolností věci v původním řízení dostatečně závažné porušení ve smyslu unijního práva, přičemž ostatní okolnosti zmíněné předkládajícím soudem jsou v tomto ohledu irelevantní.

116 Co se týče třetí podmínky vzniku odpovědnosti státu v důsledku porušení unijního práva, musí předkládající soud posoudit, zda existuje přímá příčinná souvislost, jak patrně vyplývá ze spisu předloženého Soudnímu dvoru, mezi porušením čl. 1 bodu 3 podbodu i) směrnice 94/19 a škodou vzniklou N. Kantarevovi.

117 S ohledem na všechny předcházející úvahy je třeba na sedmou a osmou otázku odpovědět, že čl. 1 bod 3 podbod i) směrnice 94/19 má přímý účinek a představuje právní pravidlo přiznávající jednotlivcům práva umožňující vkladatelům podat žalobu na náhradu újmy způsobené opožděným vyplacením náhrady vkladů. Předkládající soud musí ověřit, zda nekonstatování nedisponibility vkladů ve lhůtě pěti pracovních dnů, stanovené v tomto ustanovení, navzdory skutečnosti, že podmínky jasně stanovené v tomto ustanovení byly splněny, představuje za okolností věci v původním řízení dostatečně závažné porušení ve smyslu unijního práva, a zda existuje přímá příčinná souvislost mezi tímto porušením a újmou vzniklou takovému vkladateli, jako byl N. Kantarev.

K první a druhé otázce

118 Podstatou první a druhé otázky předkládajícího soudu, kterými je třeba se zabývat společně, je, zda musí být čl. 4 odst. 3 SEU, jakož i zásady rovnocennosti a efektivity, vykládány v tom smyslu, že v případě, kdy v Bulharsku neexistuje zvláštní řízení pro uznání odpovědnosti tohoto členského státu za újmu vzniklou porušením unijního práva ze strany vnitrostátního orgánu, brání takové vnitrostátní právní úpravě, jako je úprava dotčená ve věci v původním řízení, která stanoví dva různé procesní prostředky, jež spadají do působnosti různých větví soudnictví a pro něž jsou stanoveny různé podmínky, a která právo jednotlivců na náhradu újmy podmiňuje úmyslnou povahou újmy způsobené dotčeným vnitrostátním orgánem, povinností jednotlivce předložit důkaz o zavinění, uhrazením paušálního poplatku nebo poplatku ve výši úměrné hodnotě sporu či předchozím zrušením správního aktu, v jehož důsledku újma vznikla.

119 V této souvislosti poukazuje předkládající soud na rozdíly v judikatuře k právnímu režimu žalob proti BNB vycházejících z porušení unijního práva s tím, že některé soudy mají za to, že se na takové žaloby vztahuje zákon o odpovědnosti státu, zatímco jiné soudy dospěly k názoru, že se na ně vztahuje obecný režim odpovědnosti podle zákona o závazkových a smluvních vztazích. Zákon o Bulharské národní bance navíc omezuje její odpovědnost při výkonu dohledových funkcí na újmy způsobené úmyslným jednáním.

120 Nejprve je třeba připomenout, že podle judikatury Soudního dvora jsou k tomu, aby jednotlivcům vzniklo právo na náhradu újmy, dostačující tři podmínky zmíněné výše v bodě 94 tohoto rozsudku (rozsudek ze dne 25. listopadu 2010, Fuß, C-429/09, EU:C:2010:717, bod 65 a citovaná judikatura).

121 Z toho vyplývá, že unijní právo nijak nevylučuje, aby odpovědnost státu za porušení tohoto práva mohla být na základě vnitrostátního práva založena za méně omezujících podmínek, avšak brání tomu, aby vnitrostátní právo v této souvislosti ukládalo další podmínky (rozsudek ze dne 25. listopadu 2010, Fuß, C-429/09, EU:C:2010:717, bod 66 a citovaná judikatura).

122 Je také třeba připomenout, že při neexistenci unijní právní úpravy v dané oblasti je na vnitrostátním právním řádu každého členského státu, aby určil příslušné soudy a upravil procesní podmínky soudních řízení určených k zajištění ochrany práv, která jednotlivcům vyplývají z unijního práva (rozsudek ze dne 30. září 2003, Köbler, C-224/01, EU:C:2003:513, bod 46 a citovaná judikatura).

123 Soudní dvůr ovšem také upřesnil, že s výhradou práva na náhradu újmy, které má základ přímo v unijním právu, pokud jsou podmínky nezbytné pro tyto účely splněny, musí stát poskytnout náhradu za důsledky způsobené újmy v souladu s vnitrostátními právními předpisy upravujícími odpovědnost, přičemž podmínky náhrady újmy stanovené vnitrostátními právními předpisy nesmějí být méně příznivé než podmínky platné pro podobné nároky vzniklé na základě vnitrostátního práva (zásada rovnocennosti) a nesmějí být upraveny tak, aby v praxi znemožňovaly nebo nadměrně ztěžovaly získání náhrady újmy (zásada efektivity) (rozsudek ze dne 26. ledna 2010, Transportes Urbanos y Servicios Generales, C-118/08, EU:C:2010:39, bod 31 a citovaná judikatura).

124 Zásada rovnocennosti vyžaduje, aby se všechna pravidla použitelná na žaloby používala bez rozdílu na opravné prostředky odvíjející se od porušení unijního práva a obdobné žaloby odvíjející se od porušení vnitrostátního práva (rozsudek ze dne 15. března 2017, Aquino, C-3/16, EU:C:2017:209, bod 50 a citovaná judikatura).

125 Podle zásady efektivity nesmějí být vnitrostátní procesní pravidla takové povahy, že by v praxi znemožňovala nebo nadměrně ztěžovala výkon práv přiznaných unijním právním řádem (rozsudek ze dne 15. března 2017, Aquino, C-3/16, EU:C:2017:209, bod 52 a citovaná judikatura).

126 V projednávané věci je k materiálním náležitostem, které musí taková žaloba, jako je žaloba žalobce v původním řízení, splňovat, nutno poznamenat, že zákon o Bulharské národní bance tím, že právo na náhradu újmy podmiňuje úmyslnou povahou újmy způsobené řečeným orgánem, zavádí pro vznik tohoto práva podmínku, která se nachází mimo rámec dostatečně závažného porušení unijního práva.

127 K podmínce stanovené v zákoně o závazkových a smluvních vztazích, podle které má žalobce v původním řízení povinnost předložit důkaz o zavinění, je třeba připomenout, že Soudní dvůr již rozhodl, že některé objektivní a subjektivní okolnosti, které lze v rámci vnitrostátního právního systému podřadit pod pojem „zavinění“, mohou sice být s ohledem na judikaturu připomenutou výše v bodě 105 tohoto rozsudku relevantní pro posouzení, zda je porušení unijního práva dostatečně závažné, avšak povinnost nahradit újmu způsobenou jednotlivcům nemůže podléhat podmínce vycházející z pojmu „zavinění“, jež přesahuje dostatečně závažné porušení unijního práva (rozsudek ze dne 25. listopadu 2010, Fuß, C-429/09, EU:C:2010:717, bod 67 a citovaná judikatura).

128 Unijní právo tudíž brání tomu, aby v takovém řízení, jako je původní řízení v projednávané věci, bylo právo na náhradu újmy podmíněno úmyslnou povahou újmy způsobené dotčeným vnitrostátním orgánem. Odpovědnost BNB v takovém sporu, jako je spor ve věci v původním řízení, nelze proto posuzovat vzhledem k podmínkám uvedeným v zákoně o Bulharské národní bance. Dále bude muset předkládající soud určit, zda se pojem „zavinění“ ve smyslu zákona o závazkových a smluvních vztazích nachází mimo rámec dostatečně závažného porušení unijního práva.

129 K vnitrostátním procesním pravidlům je třeba připomenout, že otázka, zda je třeba příslušnost vnitrostátního soudu a řízení vhodné pro rozhodnutí ve sporu určovat v závislosti na postavení orgánu veřejné moci, kterému lze přičíst porušení práva, a na charakteristikách údajného jednání nebo nečinnost, spadá do procesní autonomie členských států (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 30. září 2003, Köbler, C-224/01, EU:C:2003:513, bod 47).

130 Jak totiž zdůraznila generální advokátka v bodě 102 svého stanoviska, přichází-li v úvahu více řízení, nemůže unijní právo určit jedno, které má být použito. Při volbě vhodného řízení, potažmo režimu odpovědnosti, je nicméně nutné jak respektovat podmínky vzniku odpovědnosti státu za újmy způsobené jednotlivcům v důsledku porušení unijního práva, vyplývající z judikatury Soudního dvora, tak dodržet zásady efektivity a rovnocennosti.

131 Co se zásady rovnocennosti týče, Soudní dvůr nemá k dispozici žádné informace, na jejichž základě by mohl pochybovat o souladu pravidel stanovených zákonem o odpovědnosti státu nebo zákonem o závazkových a smluvních vztazích s touto zásadou.

132 V souvislosti se zásadou efektivity má předkládající soud pochybnosti zaprvé o tom, zda je s ní v souladu poplatek, který musí být uhrazen podle zákona o odpovědnosti státu a podle zákona o závazkových a smluvních vztazích.

133 V tomto ohledu je třeba připomenout, že každý případ, v němž vyvstává otázka, zda vnitrostátní procesní ustanovení znemožňuje nebo nadměrně ztěžuje výkon práv přiznaných jednotlivcům unijním právním řádem, musí být analyzován s přihlédnutím k místu daného ustanovení v řízení jako celku, k průběhu tohoto řízení a k jeho zvláštnostem, u různých vnitrostátních soudních orgánů (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 6. října 2015, Târşia, C-69/14, EU:C:2015:662, bod 36).

134 Pro tyto účely je třeba určit, zda vnitrostátní právní úprava podmiňuje podání žaloby na náhradu újmy uhrazením poplatku a zda existují možnosti jeho prominutí.

135 Je rovněž třeba přihlédnout k významu poplatku a k překonatelnosti či nepřekonatelnosti překážky v přístupu ke spravedlnosti, kterou může případně zakládat (obdobně viz rozsudek ze dne 22. prosince 2010, DEB, C-279/09, EU:C:2010:811 bod 61).

136 Ze spisu předloženého Soudnímu dvoru vyplývá, že v takovém sporu, jako je spor ve věci v původním řízení, může taková fyzická osoba, jako je N. Kantarev, podat žalobu založenou na zákonu o odpovědnosti státu jen tehdy, uhradí-li paušální poplatek ve výši 10 BGN (přibližně 5 eur), a žalobu založenou na zákonu o závazkových a smluvních vztazích tehdy, uhradí-li poplatek ve výši určené procentuálním podílem, stanoveným na 4 % z hodnoty sporu.

137 Informace, které má Soudní dvůr k dispozici, nasvědčují tomu, že poplatek ve výši 10 BGN (přibližně 5 eur) nepředstavuje nepřekonatelnou překážku v přístupu ke spravedlnosti, což musí ověřit předkládající soud.

138 Naproti tomu nelze vyloučit, že poplatek ve výši určené procentuálním podílem, stanoveným na 4 % z hodnoty sporu, představuje významnou překážku pro uplatnění práva na náhradu újmy, zejména pokud neexistuje možnost jeho odpuštění, což musí ověřit předkládající soud.

139 Zadruhé se předkládající soud táže, zda je skutečnost, že zákon o odpovědnosti státu omezuje právo na náhradu újmy na případy, kdy újma vznikla v důsledku zrušeného nezákonného aktu nebo nezákonného jednání či nečinnosti správního orgánu, v souladu se zásadou efektivity.

140 V této souvislosti je třeba připomenout, že pokud jde o využití dostupných právních prostředků za účelem uplatnění odpovědnosti členského státu za porušení unijního práva, Soudní dvůr již rozhodl, že vnitrostátní soud může ověřit, zda poškozený projevil přiměřenou snahu k odvrácení újmy nebo omezení jejího rozsahu, a zvláště zda včas využil všech dostupných právních prostředků (rozsudek ze dne 25. listopadu 2010, Fuß, C-429/09, EU:C:2010:717, bod 75 a citovaná judikatura).

141 Podle obecné zásady, která je společná právním řádům členských států, musí totiž poškozený projevit přiměřenou snahu omezit rozsah újmy, jinak mu hrozí, že újmu ponese sám (rozsudek ze dne 25. listopadu 2010, Fuß, C-429/09, EU:C:2010:717, bod 76 a citovaná judikatura).

142 Z judikatury Soudního dvora nicméně vyplývá, že by bylo v rozporu se zásadou efektivity, kdyby poškozeným byla uložena povinnost systematicky využívat veškeré právní prostředky, které mají k dispozici, třebaže by tím byly vyvolány nadměrné obtíže nebo by to od nich nemohlo být spravedlivě požadováno (rozsudek ze dne 25. listopadu 2010, Fuß, C-429/09, EU:C:2010:717, bod 77 a citovaná judikatura).

143 V této souvislosti povinnost domoci se nejprve zrušení správního aktu, v jehož důsledku újma vznikla, není sama o sobě v rozporu se zásadou efektivity. Taková povinnost může ovšem nadměrně ztížit získání náhrady újmy způsobené dotčeným porušením unijního práva, je-li takové zrušení prakticky vyloučeno (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 9. září 2015, Ferreira da Silva e Brito a další, C-160/14, EU:C:2015:565, bod 51) nebo velmi omezeno.

144 V projednávané věci je třeba poukázat na to, že požadavek související s nezákonností aktu správního orgánu či protiprávnosti jeho jednání nebo nečinnosti nepředstavuje procesní náležitost, nýbrž podmínku vzniku odpovědnosti státu, řadící se k pojmu „dostatečně závažné porušení“ ve smyslu unijního práva.

145 Procesní náležitostí je naproti tomu podmínění vzniku odpovědnosti státu, potažmo práva na náhradu újmy, předchozím zrušením správního aktu, v jehož důsledku měla újma vzniknout, v příslušném správním řízení.

146 Za účelem určení, zda v takové situaci, jaká nastala ve věci v původním řízení, je tento požadavek v rozporu se zásadou efektivity, musí předkládající soud ověřit, zda vzhledem ke všem okolnostem věci v původním řízení, k bulharské právní úpravě a zejména k procesním podmínkám žalob na neplatnost správních aktů a podmínkám, kterým takové zrušení podléhá, je zrušení dotčeného správního aktu, v jehož důsledku újma vznikla, prakticky vyloučeno nebo velmi omezeno.

147 Článek 4 odst. 3 SEU, jakož i zásady rovnocennosti a efektivity, musí být vykládány v tom smyslu, že v případě, kdy v Bulharsku neexistuje zvláštní řízení pro uznání odpovědnosti tohoto členského státu za újmu vzniklou porušením unijního práva ze strany vnitrostátního orgánu:

– nebrání vnitrostátní právní úpravě, která stanoví dva různé procesní prostředky, jež spadají do působnosti různých větví soudnictví a pro něž jsou stanoveny různé podmínky, pokud předkládající soud určí, zda podle vnitrostátního práva musí být odpovědnost takového vnitrostátního orgánu, jako je BNB, uznána na základě zákona o odpovědnosti státu, nebo na základě zákona o závazkových a smluvních vztazích, a pokud oba tyto procesní prostředky jsou v souladu se zásadami rovnocennosti a efektivity;

– brání vnitrostátní právní úpravě, která pro právo jednotlivců na náhradu újmy stanoví dodatečnou podmínku vycházející z úmyslné povahy újmy způsobené dotčeným vnitrostátním orgánem;

– nebrání vnitrostátní právní úpravě, která právo jednotlivců na náhradu újmy podmiňuje povinností jednotlivce předložit důkaz o zavinění, pokud se pojem „zavinění“ nenachází mimo rámec pojmu „dostatečně závažné porušení“, což musí ověřit předkládající soud;

– nebrání vnitrostátní právní úpravě, která stanoví povinnost uhradit paušální poplatek nebo poplatek ve výši úměrné hodnotě sporu, pokud úhrada paušálního poplatku nebo poplatku ve výši úměrné hodnotě sporu není s ohledem na výši a význam poplatku, na překonatelnost či nepřekonatelnost překážky v přístupu ke spravedlnosti, kterou případně zakládá, na jeho závaznost a na možnosti jeho prominutí, v rozporu se zásadou efektivity, což musí ověřit předkládající soud, a

– nebrání vnitrostátní právní úpravě, která právo jednotlivců na náhradu újmy podmiňuje předchozím zrušením správního aktu, v jehož důsledku újma vznikla, pokud lze splnění této podmínky na poškozeném rozumně požadovat, což musí posoudit předkládající soud.

K nákladům řízení

148 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (pátý senát) rozhodl takto:

1) Článek 1 bod 3 a čl. 10 odst. 1 směrnice Evropského parlamentu a Rady 94/19/ES ze dne 30. května 1994 o systémech pojištění vkladů, ve znění směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/14/ES ze dne 11. března 2009, musí být vykládány v tom smyslu, že brání jednak vnitrostátní právní úpravě, podle které je konstatování nedisponibility vkladů podmíněno platební neschopností úvěrové instituce a odnětím bankovní licence této instituci, a jednak odchýlení se od lhůt stanovených těmito ustanoveními pro konstatování nedisponibility vkladů a pro vyplacení náhrad těchto vkladů z důvodu, že danou úvěrovou instituci je nutné podrobit zvláštnímu dohledu.

2) Článek 1 bod 3 podbod i) směrnice 94/19, ve znění směrnice 2009/14, musí být vykládán v tom smyslu, že nedisponibilitu vkladů ve smyslu tohoto ustanovení musí příslušný vnitrostátní orgán konstatovat výslovným aktem a nelze ji vyvodit z jiných aktů příslušných vnitrostátních orgánů, jako je rozhodnutí Balgarské Narodné Banky (Bulharská národní banka) podrobit Korporativnu Targovsku Banku zvláštnímu dohledu, ani předpokládat z takových okolností, jaké nastaly ve věci v původním řízení.

3) **Článek 1 bod 3 podbod i) směrnice 94/19, ve znění směrnice 2009/14, musí být vykládán v tom smyslu, že konstatování nedisponibility bankovního vkladu ve smyslu tohoto ustanovení nemůže být podmíněno tím, aby majitel tohoto vkladu již dříve bezúspěšně požádal dotyčnou úvěrovou instituci o výběr prostředků.**

4) **Článek 1 bod 3 podbod i) směrnice 94/19, ve znění směrnice 2009/14, má přímý účinek a představuje právní pravidlo přiznávající jednotlivcům práva umožňující vkladatelům podat žalobu na náhradu újmy způsobené opožděným vyplacením náhrady vkladů. Předkládající soud musí ověřit, zda nekonstatování nedisponibility vkladů ve lhůtě pěti pracovních dnů, stanovené v tomto ustanovení, navzdory skutečnosti, že podmínky jasně stanovené v tomto ustanovení byly splněny, představuje za okolností věci v původním řízení dostatečně závažné porušení ve smyslu unijního práva, a zda existuje přímá příčinná souvislost mezi tímto porušením a újmou vzniklou takovému vkladateli, jako byl Nikolaj Kantarev.**

5) **Článek 4 odst. 3 SEU, jakož i zásady rovnocennosti a efektivity, musí být vykládány v tom smyslu, že v případě, kdy v Bulharsku neexistuje zvláštní řízení pro uznání odpovědnosti tohoto členského státu za újmu vzniklou porušením unijního práva ze strany vnitrostátního orgánu:**

   – **nebrání vnitrostátní právní úpravě, která stanoví dva různé procesní prostředky, jež spadají do působnosti různých větví soudnictví a pro něž jsou stanoveny různé podmínky, pokud předkládající soud určí, zda podle vnitrostátního práva musí být odpovědnost takového vnitrostátního orgánu, jako je Bulharská národní banka, uznána na základě zakona za otgovornostta na daržavata i obštinite za vredi (zákon o odpovědnosti státu a obcí za škody), nebo na základě zakona za zadalženijata i dogovorite (zákon o závazkových a smluvních vztazích), a pokud oba tyto procesní prostředky jsou v souladu se zásadami rovnocennosti a efektivity;**

   – **brání vnitrostátní právní úpravě, která pro právo jednotlivců na náhradu újmy stanoví dodatečnou podmínku vycházející z úmyslné povahy újmy způsobené dotčeným vnitrostátním orgánem;**

   – **nebrání vnitrostátní právní úpravě, která právo jednotlivců na náhradu újmy podmiňuje povinností jednotlivce předložit důkaz o zavinění, pokud se pojem „zavinění“ nenachází mimo rámec pojmu „dostatečně závažné porušení“, což musí ověřit předkládající soud;**

   – **nebrání vnitrostátní právní úpravě, která stanoví povinnost uhradit paušální poplatek nebo poplatek ve výši úměrné hodnotě sporu, pokud úhrada paušálního poplatku nebo poplatku ve výši úměrné hodnotě sporu není s ohledem na výši a význam poplatku, na překonatelnost či nepřekonatelnost překážky v přístupu ke spravedlnosti, kterou případně zakládá, na jeho závaznost a na možnosti jeho prominutí, v rozporu se zásadou efektivity, což musí ověřit předkládající soud, a**

   – **nebrání vnitrostátní právní úpravě, která právo jednotlivců na náhradu újmy podmiňuje předchozím zrušením správního aktu, v jehož důsledku újma vznikla, pokud lze splnění této podmínky na poškozeném rozumně požadovat, což musí posoudit předkládající soud.**

Podpisy.